

til Hartkornet, og tillige forarsage nogle Banfæligheder med Hensyn til Controllen, som dog let vilde kunne overvindes; det Betænkelseste er, at det vil give Anledning til præcise Forviklinger ved Afgjørelsen af det Spørgsmaal, hvorvidt en saadan Jordlod som den, hvorom her kan blive Tale, virkelig i en bestemt Tid kan siges at have været Selveienendom eller ikke. Maa jeg spørge den ærede Formand, om §§ 2 og 3 ogsaa ere under Forhandling?

Formanden: § 2, men ikke § 3.

Indenrigsministeren: Det ærede Udvalg har foreslaaet, at § 2 skal udgaae. Jeg har optaget denne Paragraph, alene for derved at sætte Grændse for en altfor stor Sammenlægning. Jeg troer nu egentlig, at der ingenlunde er Grund til at frygte for Sligt, og jeg kan altsaa forsaa vidt aldeles ikke have Noget imod, at Paragraphen udgaaer, dersom det ærede Thing maatte finde, at der er tilstrækkelig Grund dertil.

Sørensen: Paa den Maade er jo altsaa Indenrigsministeren og Udvalget fuldkommen enige, idet der gaaes ud fra den Forudsætning, at det kun er Fæstegodsset, som kan trænge til Lovgivningens Beskyttelse mod en altfor stor Sammenlægning. Jeg gaaer derimod ud fra den Forudsætning, som Erfaringen har stadfæstet, at det er Selveiergods, baade Selveierbøndergods og Arvefæstebøndergods, der ligesaa høit trænger til Beskyttelse mod en altfor stor Sammenlægning ved Lovgivningens Hjælp som Fæstegodsset. Erfaringen har stadfæstet dette, thi hvorfra ere fra først af Herregaardene opstaaede, ere de ikke opstaaede paa samme Maade, hvorpaa endnu større Bøndergaardene opstaae og vore til den Grad, at de endog efter Aarene blive store Herregaarde; der har altsaa i gamle Dage været en Tid, da en større Besidder indtog en mindre, lagde hans Gaard sammen med sin, lagde atter en anden Gaard sammen med disse og indtog tilsidt en heel By. Den samme Fare er til alle Tider, den samme Fare har viist sig i de sidste 20 Aar i en overordentlig forbausende Grad paa Selveiergodset. Paa Fæstegodsset er Sammenlægningen steget siden Hovrets Ophævelse ved den Bræmie, som blev udsat derfor, saaledes, at

hele Byer i flere Sogne og enkelte Steder og enkelte Gaarde i andre Sogne her ere sammenlagte til større Avlsgaarde af den Fæstefjord, som for 10 å 12 Aar siden vare simple Fæstegaarde. Der er endnu et stort Antal af Fæstegaarde tilbage, som har Løste paa at blive sammenlagte, naar Fæsterne døe, hvor Gods-eierne endnu ikke have kunnet udfjæbe dem. For Dieblisset maa altsaa Spørgsmaalet være: er der Trang til flere større Gaarde, siden der speculeres paa at gjøre Sammenlægningen uindskrænket, thi at sætte til 20 Tdr. Hartkorn, det er omtrent det samme, som at sætte det saa høit som muligt; have vi naaet dertil, saa er Bøndegaards-Benævnelsen og Bøndegaards-Be-driften forbi. Nu spørger jeg: er det statsoeconomisk rigtigt, at enkelte faae Plads til at drive et større Jordbrug og derved optage Pladsen og forhindre, at de Mange med mindre Capitaler og med mindre Virkekræfter ikke kunne faae Plads til at erholde mindre Eien-domme, og hvad følger saa deraf Andet, end at disse maae blive paa en eller anden Maade afhængiggjorte og hoveriggjorende hos de Andre. Jeg seer nok, at nærværende Lov er anlagt paa at skabe et nyt Bøndearistokrati, fordi man har befrygtet, at det gamle Aristokrati fang paa sit sidste Vers, og derfor vilde man forstærke det, ikke som det hedder i Lovudkastets Motiver ved at skabe en Mellemklasse, thi her kan ingen Mellemklasse tænkes, men man vilde forstærke det egentlige Aristokrati, de egentlige Gods-eieres Tal ved at samle et saa stort Antal af Bøndergaardene sammenlagt som muligt til at udgjøre nye store Avlsgaarde. Det har ogsaa viist sig, idet den ærede Indenrigsminister ved et Lovudkast om en forandret Sammensætning af Amtsraadet har optaget disse 20 Lønder Hartkorns-Mænd i Klasse med de større Sædegaardseiere. Der-ved blev altsaa en Forstærkning for Aristokratiet, og det blev ikke to Classer, men det blev een. Nu er Spørgsmaalet: vil Folke-thinget gaae ind paa at føie en saadan Beskræbelse, ville vi ved at samtykke i denne Lov gjøre Bort til denne uindskrænkede eller alt for store Sammenlægning, og derimod ophæve den hidtil bestaaende Lovgivning for Indskrænkningen. Man kan vel sige, at ad Bevillingsveien